

HORVÁTH LEVENTE

Nagyköveti Teaszalon
Szingapúrban és Indonéziában

NAGYKÖVETI TEASZALON SZINGAPÚRBAN ÉS INDONÉZIÁBAN

HORVÁTH LEVENTE¹

A Neumann János Egyetem Eurázsia Központja által indított „Nagyköveti Teaszalon Eurázsiaiában” című előadássorozat célja, hogy a hazai közönség számára bemutassa a távoli országokat a helyszínen állomásozó magyar külképviseleteket irányító diplomata szemszögéből. Délkelet-Ázsia ebből a szempontból kiemelt területnek számít, hiszen az elmúlt hónapok során Mongólia és Dél-Korea mellett, Szingapúrról és Indonéziáról is meghallgathattak előadást az érdeklődők.

Szingapúr

A „Nagyköveti teaszalon Eurázsiaiában” című előadássorozat második alkalommal megrendezésre kerülő eseményén az Eurázsia Központ igazgatója Dr. Horváth Levente Dr. Szerdahelyi Istvánnal, Magyarország Szingapúrba akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövetével, Kelet-Ázsia-szakértővel beszélgetett a délkelet-ázsiai ország történelméről, kultúrájáról, nemzetközi kapcsolatairól és a Magyarországhoz fűződő viszonyáról.

Dr. Szerdahelyi István neves Kelet-Ázsia-kutató, aki Kelet-Ázsia 19-20. századi történelmének, politika- és diplomáciatörténetének elismert szakértője. Japánban töltötte hároméves posztgraduális képzését, majd 1987-ben felkérést kapott, hogy az ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén oktassa Kelet-Ázsia 19-20. századi történelmét. 2006-ban az ELTE BTK Japán Tanszékének vezetője lett egyetemi docensként, és egyetemi tudományos munkásságát diplomáciai szolgálatokkal is színesítette. 1990 és 1994 között a japán nagykövetségen Tokióban első osztályú titkár volt, majd 1999 és 2003, és 2011 és 2016 között is Magyarország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete volt Japánban, 2016-tól pedig Magyarország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete Szingapúrban.

Tekintve, hogy Szingapúr az 1965-ben megszerzett függetlenségét követően mekkora utat járt be a mai napig, arra a kérdésre, hogy mi a gazdasági fejlődésének titka, Dr. Szerdahelyi István válaszában

a bátorságot emelte ki, vagyis, hogy a kormányzat „olyan megoldásokat, olyan döntéseket hozott a gazdaságpolitika, a társadalompolitika területén, amely döntések abban az időben, és a világnak ezen a részen teljesen unortodoxnak mondhatók”. Szingapúr egyedülálló fejlődésével kapcsolatban, a sikeres szingapúri modellt vizsgálva a nagykövet fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy az alapító atyáknak, különösen Lee Kuan Yew-nak az a fajta gondolkodásmódja, hogy a környező országokkal szemben Szingapúr egy határozottan ellentétes, stratégiát kívánt követni, ma is meghatározza a városállam létét, egyúttal a külföld számára is hasznos példával szolgál. „Lee Kuan Yew minden kétséget kizáróan, valóban a 20. század egyik legkiemelkedőbb államférfia. Nagyon röviden azt lehet mondani, hogy a megfelelő ember, a megfelelő időben, a megfelelő helyen volt” – vélekedett a nagykövet. Noha a szingapúriak őt tekintik alapító atyának, az etnikai viszonyokat szem előtt tartva a többi maláj és az indiai származású politikusokról is méltóképpen nagy tisztelettel emlékeznek meg.

Dr. Horváth Levente rámutatott arra, hogy Szingapúr népességének háromnegyede kínai, és a városállamban az angol mellett a kínai is hivatalos nyelv, ami érdekes multikulturális jelleget ad az országnak. Válaszában Dr. Szerdahelyi István kifejtette, hogy „Szingapúr pont azért vált függetlené Malajziától, mert nem kívánta elfogadni a maláj etnikum, a maláj nyelv... az iszlám vallásnak a dominanciáját”. Lényegében Szingapúr a függetlenségétől kezdve nagyon vigyáz arra, hogy a kínai dominancia ne legyen irritáló a malájok és az indiaiak számára sem, ezért nem véletlen, hogy négy hivatalos nyelv létezik az országban, a mandarin, maláj, tamil és az angol. A diplomata megfogalmazása szerint „a multietnikai, multikulturális hangulat körbelengi a várost,” vagyis a különféle nációk békés együttélése mindenütt megfigyelhető, az egyes nemzetek közötti erőszaknak ma már nyoma sincs. A nagykövet szerint ez részben oda vezethető vissza, hogy „a szingapúri kormányzat nagyon szigorúan megtiltja az enklávék kialakulását, vagyis minden egyes lakóövezetben meg van határozva, hogy milyen arányban legyenek képviselve a különböző etnikumhoz, valláshoz tartozó emberek.” Nem kétséges, hogy ennek is nagy szerepe van abban, „hogy megtanulnak békésen együtt élni ezek a különböző kulturális gyökerekkel, vallással, nyelvvel rendelkező emberek.”

Dr. Horváth Levente felvetette, hogy mivel Szingapúrban a lakóházaknak a 80%-a állami tulajdonban van, ennek következtében felmerül, hogy a lakásvásárlás miként működik a gyakorlatban?

Dr. Szerdahelyi István megerősítette, hogy Szingapúrban a lakosság számára a lakhatásról alapvetően az állam gondoskodik, a nemzeti lakásépítési programon keresztül. A rendszer működéséről pedig elmondható, hogy „a lakásokat az állam kiközvetíti a lakosoknak és nagyon kedvezményes hitellel bérbe adja a lakónak 99 évre”. Ezzel gondoskodik arról, hogy a tulajdonosi szemlélet meghonosodjon a körükben, miközben egyetlen polgár se maradjon lakóhely nélkül. A lakásokat nézve, ma is alapvetően két típusról beszélhetünk, vagyis a drágább apartmanokról és a lakótelepi lakásokról, de a tendencia jól megfigyelhető, hogy utóbbiak színvonala is közelíti a drágább ingatlanokhoz.

Dr. Horváth Levente jogosan világított rá, hogy Szingapúr „55 éve őrzi függetlenségét, ehhez bizonyára nem kevés külpolitikai bravúrra volt szükség” vagyis, hogy jó kapcsolatokat alakítson ki Kelettel és Nyugattal egyaránt.

¹ Dr. Horváth Levente Ph.D., Eurázsia Központ igazgatója, Neumann János Egyetem

A nagykövet szerint a városállam az 1960-as évektől kezdve mindent megtett, hogy bizonyítsa életképességét, egyúttal megszüntesse a kiettségét szomszédjaival szemben. Ennek fontos lépése volt a haderőfejlesztés, melynek során „Szingapúr átvette az izraeli honvédelmi, védelmi politikát, bevezette az általános hadkötelezettséget.” Nem elhanyagolható, hogy a szingapúri védelmi költségvetés ma is a GDP 4-5%-a közé tehető, ezért az sem meglepő, hogy Délkelet-Ázsiában Szingapúr rendelkezik az egyik legütőképesebb hadsereggel. Másodsorban az ivóvízellátás megoldása is prioritást élvezett – hogy ebből a szempontból ne függjön Malajziától – vagyis oly mértékűre fejlesztette a víztisztító kapacitását, hogy ezen a területen is képes legyen ellátni önmagát. A harmadik tényező, hogy olyan gazdaság felépítését tekintette céljának, „ami megfelelő háttérrel ad a diplomataknak arra, hogy hatékonyan képviseljék az országot”. Miközben az 1960-as években a többi harmadik világbeli ország a nyugati befolyás csökkentésére, a külföldiek kirekesztésére törekedett, addig Szingapúr pont az ellenkezőjét választotta és a külföldi tőke bevonását próbálta elérni.

Arra a kérdésre, hogy miként alakul Szingapúr sorsa a 21. századi világrendben és Euráziában, különös tekintettel az USA és Kína között zajló rivalizálásra a nagykövet arra hívta fel a figyelmet, hogy mivel Szingapúr „maximális mértékben haszonélvezője volt a nyugat által dominált nemzetközi rendnek” ugyanakkor a kínai gazdasági felemelkedésből is egyértelműen profitált, ezért ma is megpróbál úgy lavírozni, hogy a védelempolitikában az USA-hoz, miközben gazdaságilag Kínához kötődik jobban. A két nagyhatalom összeütközését mindenképpen szeretné elkerülni – számára az lenne a legrosszabb forgatókönyv – és a többi ASEAN államhoz hasonlóan nem szeretne térfelet választani, saját érdekeiből kiindulva mindkét féllel való együttműködést részesíti előnyben. Az Övezet és Út kezdeményezésben is részt vesz, az infrastrukturális fejlesztésekből sem szeretne kimaradni, hiszen az jelentős hasznot eredményezhet a számára.

A nagykövet úgy látta, hogy az aktuális fejleményeket tekintve, a mianmari katonai puccs mellett, hogy az ASEAN-t is megosztja, a szingapúri diplomáciát is komoly feladat elé állítja, ugyanakkor Szingapúr megpróbál kis országként viselkedni és a befolyásos szomszédjaival konszenzust megteremteni a témában.

A beszélgetés vége felé a magyar-szingapúri kapcsolatokra terelődött a szó, a továbbiakban az Eurázsia központ igazgatója erről faggatta vendégét. Érdekes kérdés, hogy a szingapúriak milyen ismeretekkel rendelkeznek Magyarországról? Hány magyar tanul a városállamban és hány diák jött hozzánk az utóbbi időben?

A szingapúriak Magyarországgal kapcsolatos ismereteit tekintve Dr. Szerdahelyi István úgy vélte, hogy az átlagpolgár ugyan keveset tud hazánkról, viszont a döntéshozó pozícióban lévő emberek a „magyar innovációs képességeket” jól ismerik, köszönhetően főleg Radda György (Sir George Radda) és Bollobás Béla professzoroknak. Utóbbi a jelenlegi miniszterelnök Lee Hsien Loong matematika oktatója volt Oxfordban. Vagyis a lényeg, hogy „a magyar innovációnak, a magyar agynak a kapacitásait, képességeit azt elég jól ismerik” – a fogalmazott a diplomata. Szingapúr és Magyarország között az együttműködés a kutatás-fejlesztés területén folyamatosan erősödik, jó példa erre az űrkutatás és az önvezető járművek területe. A kereskedelem viszonylatában pedig „messze meghaladja a magyar export volumene az Indonéziába, Malajziába vagy a Thaiföldre irányuló magyar exportot”.

Az oktatás területén is erősödik a partnerség, a magyar kormány évente 20 szingapúri diáknak kínálja fel a Stipendium Hungaricum ösztöndíjat, de ezzel párhuzamosan Szingapúrban is egyre több magyar folytat tanulmányokat.

Zárásképpen arra a kérdésre, hogy az új multipoláris világrend, benne az eurázsiai korszak kialakulása veszélyforrás vagy lehetőségek tára lehet Magyarország számára? a nagykövet határozottan kiállt amellett, hogy az új multipoláris világrend Magyarország számára mindenképpen új lehetőségeket jelent, hiszen „aki veszélynek látja az elveszett ember, a világ folyamatosan változik, ehhez alkalmazkodni kell és csak előre tekintve lehet fejlődést elérni, megijedve, félve semmit”.

Indonézia

A „Nagykövetségi teaszalon Euráziában” című előadássorozat negyedik alkalommal megrendezésre kerülő eseményén az Eurázsia Központ igazgatója Dr. Horváth Levente Karsay Lillával, Magyarország Indonéziába akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövetével, Délkelet-Ázsia-szakértővel beszélgetett.

Karsay Lilla több mint tíz éve foglalkozik Ázsiával, hat éve él Indonéziában és az egyik legnagyobb indonéz-magyar technológiai transzfer, az elektronikus útdíjfizető projekt egyik főkoordinátora volt az elmúlt években, miközben vállalkozóként és diplomataként is jelentős tapasztalatokra tett szert a régiót illetően. Korábban a Magyar Nemzeti Kereskedőház képviselőjeként is dolgozott, 2019-től a jakartai magyar nagykövetségen külgazdasági attasé, 2021 októberétől pedig Magyarország Indonéziába akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

A beszélgetés elején az Eurázsia Központ igazgatójának kérésére Karsay Lilla Indonézia rövid bemutatásával kezdte előadását. Felhívta a figyelmet arra, hogy az ország „több mint 17000 szigetből áll,” földrajzi kiterjedését tekintve pedig sokat elmond, hogy egyszerre három időzónát ölel át, ami megfeleltethető a Lisszabon Moszkva távolságnak. A terület már ősidők óta lakott, az iszlám megérkezését követően portugál, majd 350 éven keresztül holland fennhatóság alatt állt, „ami a mai napig is nagyon erősen él az indonézekben.” Köztársasági államformáját 1945. augusztus 17-én nyerte el. A világ negyedik legnépesebb állama 2045-re szeretne a világ 4-5. gazdasági hatalmává válni, miközben politikai szerepe is erősödik. A fiatal társadalom, az olcsó munkaerő, a bőséges természeti erőforrások (Indonézia a világ első számú pálmaolaj termelője) révén az előrelépésre minden esélye meg is van. Amint Karsay Lilla megfogalmazta „Indonézia 270 millió fős lakossága évente 5 millió fővel nő”, vagyis óriási léptékű a népesség növekedés, miközben egy nagyon fiatal társadalomról beszélhetünk, ahol 29 év a medián életkor. A lakosság 86-87%-a muszlim, ugyanakkor több mint 600 féle népcsoport él az országban, melyek egy része pl. a 10-15 millió fős kínai kisebbség ma is őrzi identitását. A nagykövetszöveg szerint Indonézia világpolitikai szerepének értékelése során érdemes megjegyezni, hogy az Indonéz Köztársaság az első olyan fejlődő ország, amely a G20-as elnökséget is betölti, ami a jelenlegi geopolitikai feszültségek idején különösen megköveteli a körültekintő egyensúlyozást az indonéz külpolitika részéről, hiszen a Covid-19, majd az orosz-ukrán válság komoly nyomást helyezett az ország vezetőire.

Dr. Horváth Levente szerint Indonézia kulturális sokszínűségét jól bizonyítja, hogy az alapvetően iszlám többségű nemzet területén található a világ egyik legnagyobb buddhista temploma a 9. században épült Borobudur.

Erre reagálva Karsay Lilla szerint a Közel-Kelethez képest Indonéziában „enyhébb a közösség szabálykövető magatartása” az egyes etnikumok pedig jól megférnek egymás mellett, miközben a legélesebb ellentét a nyomornegyedek és a modern felhőkarcolók fémjelezte új városrészek között húzódik, viszont egyértelműen kedvező folyamatként értékelhető a közép- és nagyvárosok megerősödése.

Arra a kérdésre, hogy az indonéz kormányzat miként kezelte a Covid-19-et és az miként hatott a gazdaságra, a nagykövetség kihangsúlyozta, hogy a nyolc unikornis és egy dekakornis start-uppal rendelkező indonéz gazdaság teljesítménye „2010 és 2019 között között a gazdaság átlagos növekedése évente 5% felett volt” majd a Covid miatt 2020-ban 2,1%-kal esett vissza, de 2021-ben már ismét 3,7%-os volt a növekedés, vagyis a kormányzat alapvetően sikeresen kezelte a válságot, melynek keretében „49 mrd dolláros segélyeket eszközöltek” a kis és közép vállalkozásoknak. Tény, hogy a turizmus, „amely az indonéz GDP 6,3%-át teszi ki” komoly veszteséget szenvedett – ami különösen a turisták által kedvelt Bali számára volt súlyos, hiszen ott a gazdaság 60%-át adja a turizmus – de idén áprilisban már megnyitották az országot a külföldiek előtt, ami remélhetőleg a közeljövőben el fog vezetni a szektor újbóli fellendüléséhez.

Érdekes kérdés, az indonéz külpolitika vonatkozásában, hogy miként alakul a szigetország kapcsolatainak alakulása szomszédaival. Karsay Lilla – aki a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségénél is képviseli hazánkat – meglátása szerint a kül- és biztonságpolitikát nézve Indonézia központi szerepe az ASEAN-ban kezdettől fogva megkérdőjelezhetetlen, hiszen a régió legnagyobb gazdasága, amely egyben az integráció területén is követendő például szolgál más térségek számára is, elegendő, ha világ legnagyobb szabadkereskedelmi együttműködésére a Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség megszületésére gondolunk. Utóbbi „a világ legnagyobb szabadkereskedelmi együttműködése” 2022. január 1-én lépett életbe és a világ lakosságának 30%-át, valamint a gazdaságok 30%-át fedi le.

Természetesen az indonéz külpolitika esetében a délkelet-ázsiai országnak a közel-keleti arab államokhoz fűződő kapcsolata is figyelmet érdemel. Amint arra Karsay Lilla rámutatott, az Iszlám konferencia szervezetében fontos szerepet tölt be Indonézia, az öböl-menti arab országokhoz és Törökországhoz fűződő viszonya kifejezetten jó. A Szaúd-Arábiával fennálló baráti viszonyt pedig az is kitűnően illusztrálja, hogy Mekkát a kvóta szerint 400 ezer fő látogathatja Indonéziából évente, miközben a szaúdi herceg is többször tett látogatást az országban.

Indonézia számára akárcsak a többi délkelet-ázsiai ország esetében nagy kihívás az Egyesült Államok és Kína közötti egyensúlyozás. Ezzel kapcsolatban Karsay Lilla úgy fogalmazott, hogy „Indonézia első számú külkereskedelmi és harmadik legnagyobb befektetési partnere Kína”. Peking számára a tengeri kereskedelem miatt Jakarta geostratégiai jelentőséggel bír – hiszen a tengeri kereskedelem 60%-a az országon halad keresztül, miközben az infrastrukturális fejlesztések (pl. a Jakarta-Bandung gyorsvasút) kínai segítséggel valósulnak meg. Annak ellenére, hogy az indonézek megtartják az egy lépés távolságot Kínától, de messze jobb a kapcsolatuk Kínával, mint Amerikával. Noha a biztonság területén az USA is fontos partner, jelzésértékű, hogy az ősszel esedékes G20-as találkozóra Joko

Widodo elnök annak ellenére is meghívta Oroszországot, hogy ennek esetére Amerika távolmaradással fenyegetett, ezzel együtt a bilaterális kapcsolatok is hullámvölgybe kerülhetnek.

A külpolitika után a nagykövetség az új fővárosról Nusantara-ról osztott meg érdekes információkat. A kormányzat részéről egyedülálló projekt az új főváros Nusantara felépítése – amelyre Jakarta folyamatos süllyedése miatt lenne szükség – amelynek 35 milliárd dolláros költségét az állam jelentős részben külföldi befektetésekből biztosítaná. Érdekes az elképzelés, mert a koncepció szerint „nem egy meglévő városba költöznek át, hanem a nulláról kezdik a felépítést.” Igazából a kormányon belül is megoszlanak róla a vélemények, de Joko Widodo elnök számára kiemelt projekt és számára fontos lenne, hogy még a 2024-es választások előtt megkezdődjenek az építkezések. Egyes vélemények szerint ettől Jakarta még továbbra is az üzleti élet központja maradna, de azt sem szabad elfeledni, hogy az éghajlatváltozás következtében a süllyedés nagy probléma „a fővárosnak 4,5 mrd dollárba kerül évente, hogy kezelje ezt a problémát”.

A beszélgetés során a magyar-indonéz kapcsolatok alakulása is komoly figyelmet kapott, ennek apropóján pedig Karsay Lilla a partnerség számos pozitív eredményét sorolta fel. 2020-ban ünnepeltük a diplomáciai kapcsolatok felvételének 65. évfordulóját. Véleménye szerint Magyarország Keleti Nyitás politikája Délkelet-Ázsia – ezen belül Indonézia – esetében is sikeres volt, hiszen hazánk már 2016 után Pach Judit nagyköveti megbízatása alatt „felkerült a térképre”. A fővárosi vízművek 2016 és 2019 között kötött segélyhitelből 36 víztisztítót épített országszerte 40 milliárd dollárból „500000 indonéznek biztosítva ivóvizet”. A 300 dolláros elektronikus útdíjfizetési projekt megvalósulása pedig újabb siker, hiszen amint Szijjártó Péter külügyi és külgazdasági miniszter megfogalmazta ebben az esetben „Magyarország gazdaságtörténetének legnagyobb technológia transzfer exportjáról van szó”. Itt lényegében arról beszélhetünk, hogy Magyarország építi, majd pedig üzemelteti is ezt a rendszert, az üzemeltetés pedig csupán 10 év múlva kerül át Indonéziához.

Rátérve az oktatásra, az Eurázsia központ igazgatója többek között azt a kérdést is feltette, hogy van-e olyan Magyarországon végzett indonéz állampolgár, aki hazatérve jelentős szerepet tölt be a gazdasági életben, Vietnámmal és Mongóliához hasonlóan?

Válaszképpen Karsay Lilla leszögezte, hogy az oktatás területén a partnerség szintén kiemelkedő. Az indonézek által indított Darmasiswa ösztöndíjprogram keretében „az elmúlt 24 évben több mint 300 magyar tanult Indonéziában”. De a magyar részről indított Stipendium Hungaricum legalább ekkora jelentőséggel bír, hiszen miközben 2016-19 között évente 50 hallgató jöhetett, addig 2019 óta évente már 100 indonéz hallgató kap lehetőséget arra, hogy alap, mester és doktori szinten Magyarországon folytassa tanulmányait. A nagykövetség szerint annak ellenére, hogy generációkon átívelő együttműködésről még nem beszélhetünk, a Magyarországon tanult indonézek hazatérve rendkívül hasznos szolgálatot tehetnek a magyar vállalatoknak, hiszen helyi képviselőként a bilaterális kapcsolatok megerősítése terén komoly potenciált képviselnek. A magyar vállalatok számára pl. arra is megvan az esély, hogy kinevelhetik a saját helyi képviselőiket.

Zárásképpen Karsay Lilla azt is hozzátette, hogy a bilaterális kapcsolatok területén fontos tanulság, hogy Magyarország aktív diplomáciai jelenléte a régióban megtérült, miközben az is bizonyosságot nyert, hogy a nemzetközi fórumokon az indonézeknek nyújtott támogatásért cserébe az ő jóindulatukra is mindig számíthatunk.